

Štefan
Remic

Šupa

PRVI DOGODEK. V dninarski šupi se je kopičila stelja, kose, košare, cambohi, žaklji, tako da je deček komaj razložil, kako bosta z deklico mogla izvleči cizelj oziroma kimpež, kakor je rekla vozilu Johana, ki pa z otrokoma ni tako dobro ravnila, da bi se lahko imenovala mati. Komaj je deček kimpež opazil, tako je bil skrit, kajti po špranjah se je nabirala jarka svetloba in v gostih ravninah je sekala šupo in

rezala cel kup predmetov, otroka pa je slepila s krožnim divjanjem, kjer se je videl le prah, tako da je deklica morala malo zakašljati, pravzaprav kašniti, večkrat in kratko. Deček jo je pobožal, ker je tako nesrečno in obotavljajoče gledala po šupi, kjer si po skritih kotih lahko videl nož, vojaško čutaro in pas z naboji, bombe in vrvi.

Hrano sta dala na kimpež in jo peljala, česar pa nista dobro napravila, saj so se kangle speljale nazaj, tako da so ojnice kar dvigovala majhna otroka gor pod nebo, da sta po zraku hodila in zdihovala kakor v omotici, kot na gugalnici, kot na oblaku ali na strmem klancu globokem. Češpljeva voda se je razlivala na kolovoz, ko sta vozila skozi gozd, ki je bil smrekov in skoraj teman, zato sta kar dirjala, da je leseno kolo pesek drobilo in drugo na ilovi strani ostajalo in zaostajalo. Končno sta prišla na njivo, kjer so delavci že pol poželi in še vedno delali v vročini, ki je puhtela in norela. Prav na koncu njive je Johana vpila in ljudi klicala, da bi šli pogledat, kaj ima in kaj je našla, dninarica nepoznana. Klicala jih je s silo in razbijala z velikim kolom majceno prikazen, ki se je oblekla v ploski kamen, ki se je v ta ploski kamen, pol zaobljen, kar zavlekla in molčala. Dninarica Johana jo je tolkla vse dotlej, ko sta prišla v špancirju mimo en gospod in pa gospa, ki sta dejala: »Pustite jo, žival. Nesite jo v vodo, da bo zaplavala, nje domovanje so morja, so reke, so same planjave z žitom in travo, kjer se poskrije, kjer se z obrazom v dišava semena zaljublja, kot se vse želve tega sveta.«

Deček pa je imel sredi poldneva neznansko svetle lase, ki so mu skrivali eno oko in božali drugega pol, zato se ni videlo, kar je naklepal, še preden je strašna Johana nehala s tepežem in se zaganjati v tisti pokrov kamen s kvadratnimi vzorci. Deček je planil, želvo odnesel in tekel proč od ljudi, skoraj do reke, skoraj do morja, skoraj v vihravo žitno poplavo, kjer se je skrtil in z živaljo govoril, se vanjo zaljubljal, ker še ni nikoli dotlej

ni s svojim vročim šepetom nikogar izvabil iz takšne trde lupine, iz takšne železne, iz takšne neznane.

DRUGI DOGODEK. Vendar so se vsa drevesa naglo barvala, veseli škorci so kričali, da so jim grla škrtala, ko so vrtali v plodove. In Johana jih je tepla z dolgo gajžljo ter pazila, da se perjevci niso nazadnje zagnali s svojim razdejanjem v lojtrne vozove, ki so že čakali v vrsti, naloženi na dvorišču in povsod, kjer se je dalo. Ošvrknila je zdaj po vozu, zdaj v zrak in če se je dalo, deklico in dečka, ki sta prepočasi mošt nosila iz zadružne kleti. Vsa vas je pripeljala lojtrne vozove, vsi za mlatev, mlatilnik je težko požiral snope, tam je stal, na koncu vrste, ves v jermenih, ves vijoličast in čuden.

Res se je prašilo, mošt je tekel neprestano, neprestano je Johana švrkala okoli in priganjala otroka. Johana je vedela, da mošt koristi, da pomaga pozabiti, in zato je pila še in še. Deklico je šla naganjat, naj ji pomaga. Rekla je, da naj pripravlja slamo za vezavo in je pokazala, kaj se pravi delati otepe. Z vso težo je klečala na vezavi in vrtela slamo, da bi se v spravi ne razdrla. Kar pošteno se je tresla na otepu, z joški je veselo suvala naprej, z njimi je tresla in se vsa razvnela, od vročine se je skoraj slekla in zaradi Jona, ki je pazil stroj, da ne omaga, ker so snope kar tlačili vanj, da je brnel in od natezanj kar potihnil, jermen pa je cvilil in drhtel. Jon je hkrati nosil žaklje na podstreho, kjer je zadruga imela kaščo, vendar je nazaj pritekel, da bi stroj kaj ne zagodel. In Johana ni odnehala dotlej, da se je Jon le splašil in oskočil z vrečo vred na stran, kjer je Johana zibala otep in joške, deklico pa stran pahnila, da si je potolkla vsa kolena. Seveda ni ničesar več zaznala, videla je le, kako je Jon Johano končno zvezal v sredo slame, kako jo je zataknil s kavljem in povlekel gor do svisli, da je škripec škripal, dokler ni popustil in znova povlekel, da se je dninarka drla kot škorci od ujsanja gori in doli po štriku, do konca vesela.

Deklici se je zazdelo, da bo stroj ugasnil, ker je komaj dihal. Jermen je opletal, kazno je bilo, da se bo snel in se iztaknil, se prekucnil v zrak in padel. Jon je dobro slišal in je brž pritekel, da bi jermen rešil, da bi zadruga ne klela. Jermen pa je Jona stisnil, zgrabil in zasukal, da je padel ves krvav, obrizgan od krvi. A vse bi še bilo, ko bi ne treščil z glavo v oster rob in jo preklal globoko do možgan.

Deklica je brž odšla vsa solzna in se skrila od sramu in groze, v kamri je zaznala v ogledalu, da ni več vsa drobna, da je zrasla bolj, kot je sploh pričakovala, zato se je tresla še ona, vsa slama, ki jo je polno imela v laseh in za vratom, je padla z nje in se je znova vprašala, čigava sploh je in kaj dela na svetu v Johanini kamri vsa sama, brez svojega brata, ki tudi ni vedel, čigav bi naj bil.

TRETJI DOGODEK. Johana ni mogla drugače, kajti mošt je brž popustil in tako je v zmešanem obupu vstala, ko je zor napočil in sta otroka od krvave mlatve skoraj bledla dolgo v noč. Jon pa je bil mrtev. Jonatan je konec vzel, to je Johana še predobro vedela in se je v ranem jutru s kravjimi

koci opasala, čisto do vratu, da bi skrila zadnji del kože svojega telesa, ki je povzročalo sramoto in gorje, odkar jo je podrl v marcu 1944 neki belogardist in jo dolgo časa tolkel, da se mu je vdala. In tako ima otroka, ki sta živi priči njenega dejanja, in zato se seli po vaseh na dnino, da bi sploh nikoli ne živela, kakor se spodobi, da bi pravzaprav sploh ne bila, ne tu ne tam. Johana je opasana zbudila deklico in dečka ter ju posadila v kupec mrve, ki ga je pripravila na vpregi, švrknila je najprej Pisano, potem v zrak in švrknila je Šeko, pa so odšli. Deček se je tresel, deklica še bolj. A daleč niso smeli, kajti vprega je bila državna, in tako so šli, da bi Johana mah kosi in se na ta način izgovorila, ker je ni bilo, ko je bil v vasi mrtvec. Sama je kis in osolnik opasala, zmrzla piščanca pa je pokrila s kravjimi koci, da bi ne videla, kako se Johana poti, ko vihti koso križem po zraku, da mah kar frči in da se slepci na dvoje prerezani kar kotalijo na dan. Da bi ne videla, kako se bo nora Johana sesedla, kako bo v obupu vila roke in preklinjala pankrta, jermen in svoje telo.

ČETRTI DOGODEK. Jona so umili in obrili, preoblekli in s prtičem pregnili. V krsto so dali belo blazinico, delček jermena in križ, vendar bi dali še fotografijo Jonovih svojcev, če bi le-ta svojce tudi imel. Preden so zabili nanj pokrov, je prišla Johana, čisto črna okrog oči in kar zabuhla, stara kot smrt, in je odnesla del jermena, ki so ga dali Jonatanu za na pot, ter ga zakopala, da bi ga sploh nikdar ne bilo. Potem pa so odšli, res čeden je bil ta pogreb, če vzamemo, da je bil Jonatan tako približno sam v življenju, kot vsi dninarji in dninarice te vasi. Malo zato, ker je prišlo do nesreče pri njihovem skupnem ravnanju in malo zato, ker vas ni bila toliko majhna, da tri hiše naprej in tri hiše nazaj ne bi premogle pogrebcev. Deklica in deček sta hodila zadnja v tej pogrebni vrsti, kakor sta hodila zmerom, torej — zadnja pankrta na tujem svetu.

Cerkev je stala na hribu, kot se spodobi za zmešano vas, katere ljudje so se vzpenjali daleč navzgor, misleč, da se belih oblakov dotaknejo, kakor se je to zgodilo deklici in dečku, ko sta peljala južino na žitno njivo in ugledala žival, ki se je vsa odprla in opazovala dečkovo srce, ne da bi trenila z motnimi očmi. Ob razpelu so pogrebci počakali, da bi se tam z Jonom dokončno zmenili, zravnali račune, da bi ne šel nad oblake sprt in sovražen. Johana se je tamkaj zgrudila, da so potem čakali dolgo, dokler ni ponovno stala, malo bolj vesela, ker je pač, tako — na zunaj črn madež zginjal z nje in nazadnje čisto zginil, saj je od razpela tekla kri, da bi tako prekrila grehe vseh ljudi.

Po hribu je pritekel vaški Johant, fant, vendar prismoda, kratke pameti in ves norčav. Pravzaprav pa ni pritekel, bolj valil se je, ker pohabljeni ne tečejo tako kot druga otročad. Johant tudi ni govoril, bolj jecljal je, ker prismode nimajo jezikov kakor druga otročad, jezik je imel prerezan in preklan, morda zato, ker vse prismode enkrat davno padejo navzdol in se tako polomijo, da v tem kar jezik zgrizejo in nanj pozabijo, le tu in tam se jim utrne misel, ki jo potem izpuščajo iz ust neskončno dolgo, vso zgnetenost v kup smeti in vso norčavo. Vaški Johant se je torej zvalil med ljudi,

kot se prismođe in ker ni imel jezika, je izvlekel tiča izmed nog in se uscal, tako da se je bližal bolj in bolj ter pol ljudi poscal, pa še sam sebe zraven. Johana je držala svečo, ki je na ta način za vselej ugasnila, zato je z njo udarila po njem, nato je vaški Johant sprva mirno ležal, potem pa se je zvalil nekaj metrov niže, kot je bil, še bolj na tleh je sopel in govoril: »Eggg, gguugh, hhhannt, hana, Jooohhhg . . . krrb . . bba uurba . . hhana . . .«

Tako je Johant vsem povedal, da je Johana kurba. Zvečer je nanosila pesek in koruzno zrnje v kot, kjer so živeli, zaklenila vrata in pahnila deklico in dečka klečat v kot, kjer je ležalo zrnje, pesek in drva. Deklici je slekla dokolenke, dečku pa je privzdignila obedve hlačnici visoko nad kolena, da so se zajedli pesek, zrnje in drva prav noter do kosti, prav noter do možgan, ki so uporno tleli, ko je zunaj padel prvi sneg, tako mehak, da se ta noč sploh ni začela, ne končala, bila pa je in to velika, da je pankrta sploh razumela nista.

PETI DOGODEK. Prav pod ledom je šumljala voda. Deklica je zrla vanjo in čakala, da se ji na mestu, kjer je bil led prebit, prikaže ribica, ki bo spolnila željo. Ena je resnično plavala pod ledom in se pozlatila, ko je sonce vodo presijalo. Deček je gledal krasno kamnato žival, ki je povsem odprta, vsa brez giba, slišala divjanje dečkove krvi in duše.

ŠESTI DOGODEK. Ljudje so se namestili v hiše in so tam ostali, zunaj pa je sneg divjal in metel. Celo zimo je bilo tako. Johana je šla v šupo, kjer je na klinu viselo žensko kolo. Izbrala je večje poleno in ga zataknila vanj, da je deklica lahko stopila nanj in se prijela za volan. Deček pa je moral sesti zadaj in objeti dninarko Johano, kar je res nerad napravil, saj je taka drža pomenila prav nasprotno, kar je čutil. Peljali so se vsi trije na enem samcatem kolesu, na gazi jih je kar zanašalo med sneg, da so nazadnje padli, kot že tolikrat dozdej. Lahko da so padli zaradi snega, lahko pa so padli tudi zato, ker bi se radi čimpreje razšli, razbežali, utekli in se oddaljili drug od drugega nekam med sneg, da bi pomrznili ali primrznili tja, da bi se nič več ne mogli približati. Bližina jih je morila, ker je tedaj nevzdržno razmerje med njimi kar vpilo, čeprav so molčali, bližina pa je grgrala kot Johant, kadar je mislim podlegal in skušal zavpiti, na koncu pa je potihnil, kot bi Johana z gajžljo divjala po njem. Z gajžljo in kolom — kot takrat, ko je bil Johant še v drugi deželi, tako kakor Johana, ki se je vdala, vsa mlada, nekomu na tleh v tuji šupi. Johant ni vedel, zakaj se je vdala, Johant je videl, da je jokala in vpila, da je vsa naga in strgana suvala daleč naprej, da jo je dedec komaj krotil in nazadnje ukrotil, saj sta ležala negibno na tleh, dokler ga Johana ni opazila, kako ima Johant velike oči, ko zija z dninarske stelje navzdol in se boji. Takrat je Johana planila na gajžljo in tolkla, dokler se ni zvrnil na tla, takrat je Johana planila na kol in je udarjala, kolikor so ji dale moči, da Johant nikoli več ne bi bil zdrav, da bi nikdar ne spregovoril, da bi bil zmeraj takole na tleh, ves šantav, jecljav.

S kolesom so šli v vas, dninarka Johana in otroka, pa se niso več peljali, raje so hodili, ona spredaj, deklica in deček pa za njo, bolj daleč, da sta jo komaj videla in komaj slišala, ko je klicala, naj prideta naprej, sicer ju bo ubila. Johana je šla v zadnjo hišo, kjer je prebival godec in igral. Ponudila je žakeljč, kjer je imela dninarski denar, ki ga je hranila za ta čas. Godec je šel z njimi v šupo. Ljudje so se namestili v hiše in tam ostali, zunaj pa je sneg divjal in metel. Célo zimo je bilo tako. Godec pa je v šupi ves ta čas igral in godel, le za dninarko Johano, sicer bi znorela čisto sama v težki zimi, ko je delo stalo. Godel je in pil, Johane pa se ni dotaknil. Zima je pošla, pošel je tudi dninarski denar. Prišla je zadnja pesem.

SEDMI DOGODEK. Od strahu, kaj bo, ko potihne zadnja pesem, sta otroka naskrivaj zbežala. Mesec je bil skrit, nad zemljo se je hlad kadil. Bel prah je visel v rahli plasti in zakrival čisto vse. Deček je bil v hoji ves utrujen, deklica še bolj, ko sta hodila skozi gozd in v tatermanu pila zmrzlo vodo. Nič nista mislila, upočasnila sta hojo in nazadnje kar obstala. Ni kazalo, da bi bil že dan, čeprav je njuna izgubljena pot neznansko dolgo trajala. Ihtela sta. Drug drugemu sta grela roke in jih prislanjala na lica. Brez šuma se je prikazala gozdnica, tako da sta begunca kar zavest izgubljala od šumov in strahov. Vendar se je gozdnica ponovno primaknila v vidno polje iz prahu in vlage. Čudna žena je bila, nekakšen dih, kot vroča sapa, nekakšen list, ki se je gibal, dišal in govoril ter zvončkljal. Bila je gozdnica obiskovalka. Dečku je prinesla želvo, da je z vročim glasom skušal izvabiti bojazljivo želvino oko iz obljenega kamna, ki bi se ustavljalo na njem in trepetalo. Deklici je dala gorski potok, kjer se riba posrebrja, ko jo zadene mesec. Gozdnica obiskovalka. Gozdnica, ki je prinesla spanec.

Še preden je napočil zor, se jima je zdelo, da bo nekdo prišel. Skozi gozd je sopla krava in zvončkljala. Za njo je šla Johana, ki je tudi sopla in z veliko gajžljo švrkala po kravi, da bi ne skrenila s pota. Gonila jo je v taterman pojiti in še zdelo se ji ni, da sta za njim zaspala deklica in deček, vsa zavita v kravje koce. Deklica in deček sta pridrževala dih in nista vedela, kaj se godi, ali je res Johana ali so bolne sanje. Zdelo pa se jima je, da se še krava kar upira dninarki Johani, da se še krava brani iti z njo in zdelo se je deklici in dečku, da je okrog tatermana spolzek led zaradi vode, ki se je razlivala s kamnite banje in zamrzovala, gladka kakor šipa. Zdelo se je zmrzlima otrokoma, da je Johana v boju s kravo padla na ta led, da je zletela na svoj hrbet in se zavrtela z njim, da je letela silno naglo dol, kjer sta ležala in pridrževala dih, da je polzela bliskovito v smeri trde banje, kjer si bo razbila glavo za vse večne čase. Silno vzburjena sta se otroka zagrabila za roke, in sta čakala, da bi že bilo, da bi konec storil z dninarko Johano nočni taterman, samo zvaliti se je treba stran, da bo prostora v trdem kamnu za Johanino črepinjo. Samo za meter stran je treba švigniti in kravje koce odmakniti, pa bo prosta pot za dninarko Johano. Tresla sta se in se v grozi, ki je sladko kljuvala v zavest, ki je bučala zmagoslavno in nevzdržno, v zadnjem hipu odločila, da bi jo preveč bolelo, kakor jo boli to zmešano življenje že ves čas, odkar sta onadva otroka in Johana njuna

mati, ki je kar naprej klicala davni žar sramote v svojo dušo. Otroka sta ostala čvrsto skupaj, vpila sta in hlipala hkrati vse dotlej, dokler Johana ni udarila s telesom vanju, ki sta v tem kratkem hipu spet zaspala, ne da bi vedela, ali je res, kar se dogaja, ali pa ne.

ZADNJI DOGODEK. Ko sta vstajala na tej begunski poti, je sneg že čisto zginil, drevje pa je zelenelo. Četudi sta hodila dolgo v noč, sta se vrtela v krogu, to sta zdaj ugotovila, kajti taterman je bil prav blizu. Blizu se je pasla krava in je smukala grmovje, na pobočju pa je stala vas in njene šupe, kjer se je nabirala svetloba in rezala cel kup predmetov, s krožnim divjanjem pa je zadevala truplo Johane, ki je viselo na štriku. Pravzaprav pa ni samo viselo, ker je zraven skakal vaški Johant in je ujsal truplo sem ter tja, skoraj tako, kot je Johano ujsal Jon in seveda potlej padel med jermene. Nič drugega se ni zgodilo, Johant je Johano dolgo zibal sem ter tja, da je svetloba skozi špranje z njo plesala krožni ples in to dotlej, ko sta deklica in deček že izginjala za daljni hrib, kjer je curljala voda v gorski potok in se je skrival obljen kamen.

Devet pesmi

VETER
s svojim neslišnim
veslom plava
pod hribi.

v vsakem zamahu
se zlato rumena jadra razpno
in potem pošumevajo
vsenaokrog.

stare kmetice
se vračajo s koši.
od daleč so videti
čisto pijane,

ker jih švist
sončnih žarkov
poja okrog,
vzburjene padajo